

Ohje perusopetuksen uskonnon ja elämäkatsomustiedon sekä esiopetuksen katsomuskasvatuksen järjestämisestä sekä uskonnollisista tilaisuuksista esi- ja perusopetuksessa

Tässä ohjeessa kuvataan, miten uskonnon ja omantunnon vapautta koskevat säännökset Suomen perustuslaissa (731/1999), perusopetuslaissa (628/1998) ja muussa lainsäädännössä tulee ottaa huomioon esi- ja perusopetuksen katsomusaineiden opetuksessa sekä mahdollisia uskonnollisia tilaisuuksia ja toimituksia sekä niille vaihtoehtoista toimintaa järjestettäessä. Ohjeeseen sisältyvät säännösten soveltamista koskevat tulkinnat ja näkemykset perustuvat säännösten valmisteluasiakirjoissa esitettyihin sekä eduskunnan perustuslakivaliokunnan, ylimpien laillisuusvalvojien sekä Opetushallituksen esittämiin kannanottoihin.

Ohjeen tarkoituksena on varmistaa sivistyksellisten ja uskonnon vapautta koskevien perusoikeuksien toteutuminen esi- ja perusopetuksessa, edistää suvaitsevaisuutta ja moniarvoisuutta sekä varmistaa, että opetus on oppilaita uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta. Opetuksen järjestäjät vastaavat opetuksen toteuttamisesta, juhlien sekä uskonnollisten tilaisuuksien ja toimitusten ja niille vaihtoehtoisen toiminnan järjestämisestä säännösten ja määräysten edellyttämällä tavalla.

Mitä tässä ohjeessa todetaan esi- ja perusopetuksesta, koskee kaikkea perusopetuslaissa (628/1998) säädettyä opetusta. Ohjeet uskonnollisista tilaisuuksista ja toimituksista koskevat soveltuvin osin myös perusopetuslaissa säädettyä aamu- ja iltapäivätoimintaa. Oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetuksessa huoltajan sijasta valinnoista päättää eräin jäljempänä mainituin poikkeuksin kuitenkin opiskelija itse.

1. Uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetus perusopetuksessa

1.1. Oppilaan uskonnon ja elämäkatsomustiedon opiskelun järjestämisen vaihtoehdot

Opetuksen järjestäjä on velvollinen järjestämään sen Suomessa rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan mukaista uskonnon opetusta, johon oppilaiden enemmistö kuuluu. Tähän opetukseen voivat osallistua huoltajan pyynnöstä myös muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat tai niihin kuulumattomat oppilaat. Uskonnollisia yhdyskuntia ovat evankelis-luterilainen kirkko, ortodoksinen kirkkokunta sekä Suomessa rekisteröidyt uskonnolliset yhdyskunnat sekä eräät uskonnolliset yhdistykset, jotka on rinnastettu uskonnollisiin yhdyskuntiin (perusopetuslain 13 §:n muuttamisesta annetun lain, 454/2003, siirtymäsäännös ja sivistysvaliokunnan lausunto 14/2002 vp).

Opetuksen järjestäjällä on velvollisuus jäljempänä kuvatulla tavalla opettaa myös muuta uskontoa tai elämäkatsomustietoa, jos niiden opetukseen osallistuvia oppilaita on vähintään kolme. Käytännössä opetuksen järjestäjän oppilaiden enemmistö kuuluu pääsääntöisesti evankelis-luterilaiseen kirkkoon, jolloin kolmen oppilaan sääntöä sovelletaan uskonnonopetuksen osalta ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluviin ja elämäkatsomustiedon osalta uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomiin oppilaisiin. Tämän mukaan vähintään

kolmelle ortodoksioppilaalle, jotka eivät osallistu enemmistön uskonnon opetukseen, järjestetään ortodoksista uskonnon opetusta, ja kolmelle uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomalle oppilaalle opetetaan elämäkatsomustietoa.

Muuhun Suomessa rekisteröityyn uskonnolliseen yhdyskuntaan kuin evankelis-luterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluville oppilaille, jotka eivät osallistu enemmistön uskonnon opetukseen, järjestetään heidän oman uskontonsa opetusta, jos heidän huoltajansa sitä pyytävät ja mainittu kolmen oppilaan vähimmäismäärä täyttyy. Oppilaiden tulee olla kyseisen uskonnollisen yhdyskunnan jäseniä tai opetettavan uskonnon tulee oppilaan saaman kasvatuksen ja kulttuuritaustan perusteella ilmeisesti vastata hänen uskonnollista katsomustaan (perusopetuslaki 13 § 6 mom.). Koulu voi tarvittaessa pyytää oppilaan huoltajalta luotettavan selvityksen uskonnollisen yhdyskunnan jäsenyydestä tai oppilaan saaman kasvatuksen ja kulttuuritaustan vastaavuudesta opetettavan uskonnon kanssa.

Huoltajan pyynnöstä uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvalla oppilaalla, jolle ei järjestetä hänen oman uskontonsa opetusta, eikä oppilas osallistu oppilaiden enemmistön uskonnon opetukseen, opetetaan elämäkatsomustietoa.

Oppivelvollisuusiän ylittäneille järjestettävässä perusopetuksessa opiskelijalle, joka on täyttänyt 18 vuotta, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäkatsomustietoa.

Kolmen oppilaan vähimmäismäärä lasketaan ottaen huomioon kaikki saman opetuksen järjestäjän perusopetuksen koulut ja niiden oppilaat. Järjestäjäkohtaista oppilaiden lukumäärää tarkastellaan erikseen suomenkielisessä ja ruotsinkielisessä opetuksessa. Muiden uskontojen kuin evankelis-luterilaisen ja ortodoksien uskonnon osalta vähimmäisoppilasmäärää laskettaessa ei oteta huomioon niitä oppilaita, joiden huoltajat eivät ole pyytäneet opetuksen järjestämistä. Myöskään niiden oppilaiden määrää, jotka eivät kuulu Suomessa rekisteröityyn uskonnolliseen yhdyskuntaan, ei oteta huomioon tarkasteltaessa opetuksen järjestäjän velvoitetta aloittaa uuden uskonnon opetus tai jatkaa jonkin uskonnon opetuksen järjestämistä. Elämäkatsomustiedon opetukseen hakeutuvat, uskontokuntiin kuuluvat oppilaat, joille ei järjestetä oman uskontonsa opetusta, lasketaan mukaan elämäkatsomustiedon opetuksen järjestämiseen velvoittavaan vähimmäisoppilasmäärään.

Opiskelun jo aloittaneiden opetus hoidetaan kuitenkin loppuun, vaikka opetustyhmän koko pienenisi alle kolmen. Opetuksen järjestäjä voi muutoinkin harkintansa mukaan järjestää opetusta myös kolmea oppilasta pienemmälle ryhmälle.

Jos oppilas kuuluu useampaan kuin yhteen uskonnolliseen yhdyskuntaan, oppilaan huoltaja päättää, mihin uskonnon opetukseen oppilas osallistuu (perusopetuslaki 13 § 4 mom.). Uskonnolliset yhdyskunnat päättävät itse, sallivatko ne jäsenyyden samanaikaisesti myös muussa uskonnollisessa yhdyskunnassa.

Menettelytavoista, joilla huoltajan tulee pyytää uskonnon tai elämäkatsomustiedon opetuksen järjestämistä, päättää opetuksen järjestäjä. Oppilaiden huoltajille tulee korostaa, että katsomusopetusta koskeissa valinnoissa pyritään samalla tavoin kuin muidenkin opintojen valinnoissa siihen, että ratkaisu on pysyvä, eikä valintaa voida muuttaa. Jos oppilaan uskonnollinen yhdyskunta muuttuu tai oppilas ei enää kuulu mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan, oppilaan huoltajalla on kuitenkin oikeus muuttaa valintaa.

Oikeudesta saada uskonnon ja elämäncatsomustiedon opetusta tulee tehdä hallintolain mukainen hallintopäätös. Päätökseen voidaan hakea muutosta aluehallintovirastolle tehtävällä oikaisuvaatimuksella [perusopetuslaki 42 § (959/2015)].

Jos oppilas ei osallistu enemmistön uskonnon tai elämäncatsomustiedon opetukseen eikä oppilaan omaa uskontoa tai elämäncatsomustietoa opeteta opetuksen järjestäjän kouluissa, hänelle järjestetään muuta opetusta tai ohjattua toimintaa. Oppilas voi osallistua koulun järjestämän muun opetuksen tai ohjatun toiminnan sijasta oman uskonnollisen yhdyskuntansa antamaan opetukseen. Tällöin oppilaan saaman kouluopetuksen määrä voi alittaa säädetyn opetuksen kokonaistuntimäärän (Perusopetusasetus 5 §). Huoltajan tulee toimittaa koululle selvitys oppilaan jäsenyydestä asianomaisessa uskonnollisessa yhdyskunnassa ja osallistumisesta koulun ulkopuoliseen opetukseen. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä todistukseen.

Muussa kuin enemmistön uskonnon opetuksessa muodostuvien opetusryhmien pienuuden takia opetus voidaan joutua käytännössä järjestämään siten, että samassa opetusryhmässä on eri vuosiluokkien oppilaita ja että opetus annetaan muussa kuin oppilaan omassa koulussa. Opetuksen järjestäjä voi järjestää opetuksen myös yhdessä toisen perusopetuksen järjestäjän kanssa tai hankkia opetuksen toiselta opetuksen järjestäjältä. Opetus tulee suunnitella ja järjestää siten, että oppilaan oikeus opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen toteutuu ja opetusjärjestelyt ovat mahdollisimman yhdenvertaisia oppilaiden enemmistön uskonnon opetuksen kanssa. Opetuksen järjestäjä vastaa oppilaan kulkemisesta toiseen kouluun, tarvittaessa järjestämällä kuljetuksen, ja opetuksen järjestäjä on muutoinkin velvollinen huolehtimaan oppilaan turvallisuudesta ja valvonnasta tämän osallistuessa oman uskontonsa opetukseen tai odottaessa opetuksen alkamista.

Eräät koulut ovat järjestäneet eri katsomusaineiden opetusta samassa ryhmässä. Tällaisissa järjestelyissä tulee ottaa huomioon, että eri katsomusaineilla on opetussuunnitelman perusteissa määritellyt omat erilliset tavoitteensa ja oppisisältönsä. Uskonnon eri oppimäärien ja elämäncatsomustiedon opetussuunnitelmien perusteet ovat erilliset, vaikka niissä esiintyy samoja aiheita. Uskonnon opetus toteutetaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Elämäncatsomustiedon tehtävänä on rohkaista ja tukea oppilaiden pyrkimyksiä rakentaa identiteettiään ja elämäncatsomustaan.

Oppilaalla on oikeus opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen oman katsomusaineensa oppimäärän mukaisesti. Säädökset eivät kiellä opettamasta eri oppiaineita tai saman oppiaineen eri oppimääriä samalla oppitunnilla, mutta oppilas ei voi opiskella kuin yhtä katsomusaineen oppimäärää. Opetus tulee antaa opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti laaditun opetussuunnitelman mukaan kunkin oppimäärän mukaan opiskelevalle oppilaalle. Eduskunnan oikeusasiamies on antanut samassa ryhmässä opettamisesta mm. seuraavat ratkaisut: dnro 1771/4/14 ja EOAK/3469/2016. Viimeksi mainitun ratkaisun mukaan opetusryhmien muodostamisessa tulee huolehtia siitä, että kunkin uskonnon ja elämäncatsomustiedon opetuksessa toteutuu perusopetuslain 30 §:n vaatimus opetussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Myös yhdenvertaisuuden periaate ja syrjinnän kieltö ohjaavat ja rajoittavat opetuksen järjestäjän harkintavaltaa opetuksen käytännön järjestelyistä päätettäessä. Oppilaiden oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi eduskunnan oikeusasiamiehen kannanotot merkitsevät käytännössä sitä, että eri uskontojen ja elämäncatsomustiedon opetus voidaan järjestää samassa opetusryhmässä vain rajatuilta osin. Opettajalla tulee lisäksi olla jäljempänä todettu kelpoisuus antaa opetusta kunkin samassa ryhmässä opetettavan uskonnon ja elämäncatsomustiedon osalta.

1.2. Uskonnon opetuksen luonne ja sisältö sekä opettajalta vaadittava kelpoisuus

Uskonnon opetus ei ole Suomen perustuslain (731/1999) 11 §:ssä tarkoitettua uskonnon harjoittamista.

Uskonnon opetus järjestetään perusopetuksen valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden ja niiden määräämällä tavalla laadittujen paikallisten opetussuunnitelmien mukaisesti. Opetushallitus on hyväksynyt uskonnon opetuksen perusteet seuraaviin uskontoihin: evankelisluterilainen uskonto, ortodoksinen uskonto, adventistinen uskonto, Bahai-uskonto, buddhalainen uskonto, Helluntaikirkon uskonto, Herran kansa ry:n uskonto, Islam uskonto, juutalainen uskonto, katolinen uskonto, Krishna liikkeen uskonto, Kristiyyhteisön uskonto, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkon uskonto ja Vapaakirkollinen uskonto. Tarvittaessa Opetushallitus laatii opetussuunnitelman perusteet myös muun uskonnon opetusta varten. Uskonnon opetuksen perusteet on uudistettu osana 1.8.2016 voimaan tullutta opetussuunnitelmauudistusta.

Uskonnon opetukseen sisältyy olennaisena osana oman uskonnon tuntemus. Uskontoon perehtymiseen kuuluu myös tutustuminen uskonnonharjoittamisen muotoihin ja tapoihin. Tutustuminen rukouksiin, virsiin ja uskonnollisiin toimituksiin on osa uskonnon opetusta (eduskunnan perustuslakivaliokunnan mietintö 10/2002 vp). Esimerkiksi opetukseen liittyvä opintokäynti, jossa tutustutaan kirkkoon, moskeijaan tai vastaavaan uskonnolliseen rakennukseen tai seurataan uskonnollista toimitusta siihen osallistumatta, ei ole uskonnollinen tilaisuus vaan osa opetusta. Kaiken opetuksen ja muun toiminnan tulee olla pedagogisesti perusteltua.

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon opettajalta vaadittavasta kelpoisuudesta säädetään opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa (986/1998). Luokanopetuksena annettavaa evankelisluterilaisen tai ortodoksisen uskonnon opetusta antavalta henkilöltä edellytetään luokanopettajalta yleisesti vaadittavan kelpoisuuden lisäksi, että hänen suorittamiinsa peruskoulussa opetettavien aineiden ja aihekokonaisuuksien monialaisiin opintoihin tai niitä vastaaviin aikaisempiin opintoihin kuuluu asianomaisen uskonnon opinnot tai että hän on suorittanut asianomaisessa uskonnossa muut yliopiston tutkintovaatimusten mukaiset, vähintään vastaavan laajuiset opinnot. Evankelisluterilaista tai ortodoksista uskonnon opetusta antavalta aineenopettajalta edellytetään aineenopettajalta yleisesti vaadittavan kelpoisuuden lisäksi vastaavalla tavalla, että hän on suorittanut aineenhallintaan vaadittavat asianomaisen uskonnon opinnot niitä koskevien vaatimusten mukaisesti.

Muuta kuin evankelisluterilaista tai ortodoksista uskontoa opettavalta henkilöltä edellytetään perusopetuksen opettajalta vaadittavan kelpoisuuden lisäksi asianomaisessa uskonnossa suoritettut korkeakouluopinnot tai muulla tavalla hankitut riittävät tiedot ja asianomaisen uskonnon tuntemus (Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 21 a § (693/2003)).

Väliaikaisesti enintään vuoden ajan opetusta voi antaa henkilö, jolla on riittävä koulutus ja tehtävän edellyttämä taito (Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 23 §).

Opetuksen järjestäjä harkitsee ensisijaisesti, täyttääkö henkilö uskonnon ja elämäkatsomustiedon opettajalta vaadittavat kelpoisuusvaatimukset. Uskonnon opettajalta ei edellytetä uskonnollisen yhdiskunnan jäsenyyttä.

2. Katsomuskasvatus esiopetuksessa

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan esiopetus on eheytettyä opetusta, jonka lähtökohtana ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet. Esiopetukseen kuuluu lapsiryhmän yhteistä katsomuskasvatusta.

Esiopetuksen katsomuskasvatuksessa tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Kasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on muun muassa auttaa lapsia ymmärtämään erilaisia perinteitä, tapoja ja käsityksiä.

3. Perinteiset juhlat ja uskonnolliset tilaisuudet esi- ja perusopetuksessa

3.1. Perinteiset juhlat

Suomessa esi- ja perusopetuksessa on useita perinteisiä juhlia, kuten joulujuhla, kevätjuhla ja itsenäisyyspäivän juhla. Opetuksen järjestäjät ja koulut päättävät juhlista ja niiden sisällöstä. Juhliin voi sisältyä myös joitakin uskontoon viittaavia elementtejä. Tällaiset juhlatraditiot ovat osa suomalaista kulttuuria. Juhlaan mahdollisesti sisältyvän yksittäisen virren laulamisen johdosta juhlaa ei voida uskonnollisen suvaitsevaisuuden nimissä pitää uskonnon harjoittamiseksi katsottavana tilaisuutena (perustuslakivaliokunnan mietintö 10/2002 vp ja 2/2014 vp).

Esi- ja perusopetuksen juhlat ovat osa opetusta ja toimintaa, johon oppilaiden tulee osallistua. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Koulun tulee tiedottaa oppilaiden huoltajille järjestettävistä tapahtumista ja niiden sisällöstä. Tarvittaessa huoltajien kanssa voidaan sopia oppilasta koskevista yksilöllisistä järjestelyistä ja mahdollisesta vaihtoehtoisesta toiminnasta, jos huoltaja ei halua oppilaan osallistuvan kaikkeen juhlaan kuuluvaan ohjelmaan. Järjestelyistä sovittaessa tulee ottaa huomioon oppilaan turvallisuus. Järjestelyt, kuten oppilaan poistuminen juhlatilasta osaksi aikaa, tulee toteuttaa hienotunteisesti ja mahdollisimman vähän huomiota herättävästi.

Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua erilaisuuden kunnioittamiseen sekä vastuullisuuteen, yhteistyöhön ja toimintaan, joka edistää ihmisryhmien, kansojen, aatteiden, uskontojen ja kulttuurien välistä kunnioittamista ja luottamusta (Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 2 §:n 2 mom. 422/2012). Näiden tavoitteiden tulee olla lähtökohtana myös opetukseen liittyvän suomalaisen juhlaperinnön vaalimisessa ja kehittämisessä.

Perustuslakivaliokunta on kannanotossaan korostanut uskonnollisen suvaitsevaisuuden ja moniarvoisuuden huomioon ottamista koulujen toiminnassa (mietintö 2/2014 vp). Myös eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavien oppilaiden kotoutumisen kannalta on tärkeää, että heillä on mahdollisuus tutustua opetuksessa ja juhlissa suomalaiseen kulttuuriin.

3.2. Esi- ja perusopetuksen uskonnolliset tilaisuudet

Opetuksen järjestäjät voivat päättää, järjestetäänkö esi- ja perusopetuksen yhteydessä uskonnollisia tilaisuuksia, kuten jumalanpalveluksia ja uskonnollisia päivänavauksia, ja uskonnollisia toimituksia, kuten ruokarukouksia.

Uskonnolliset tilaisuudet ja toimitukset ovat uskonnon harjoittamista. Perustuslain 11 §:n 2 momentin mukaan uskonnon ja omantunnon vapautteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen. Viimeksi mainitun perusteella oppilasta ei voida velvoittaa osallistumaan jumalanpalvelukseen, uskonnolliseen päivänavaukseen tai muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen tai toimitukseen. Vapaus olla osallistumatta uskonnolliseen tilaisuuteen ja toimitukseen on riippumaton yhdyskunnan jäsenyydestä. Näin ollen myöskään tiettyyn uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvia ei voida velvoittaa osallistumaan asianomaisen uskonnollisen yhdyskunnan tai opetuksen järjestäjän itse järjestämiin uskonnollisiin tilaisuuksiin ja toimituksiin. Toisaalta perustuslain 11 §:n 2 momentin tarkoituksena ei ole estää muiden positiivista uskonnon harjoittamisen vapautta.

Uskonnollisten tilaisuuksien ja toimitusten aikana on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä vaihtoehtoisia ja mielekästä toimintaa (perustuslakivaliokunta 2/2014 vp). Vaihtoehtoisen toiminnan tulee olla, uskonnollista sisältöä lukuun ottamatta, luonteeltaan ja tavoitteiltaan mahdollisimman samankaltaista kuin siinä tilaisuudessa, jonka tilalla muuta toimintaa järjestetään. Esi- ja perusopetuksessa tulee huolehtia myös siitä, ettei uskonnollisiin tilaisuuksiin osallistumisesta tai osallistumatta jättämisestä aiheudu oppilaalle leimautumista tai muita haitallisia seuraamuksia. Olennaista on, että oppilaan huoltajalle jää todellinen ja aito vapaus valita, osallistuuko oppilas uskonnollista ainesta sisältyviin tilaisuuksiin ja toimituksiin.

Uskonnolliset tilaisuudet ja toimitukset tulee järjestää erillään muusta toiminnasta. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia, että vapaus olla osallistumatta uskonnon harjoittamiseen toteutuu myös käytännössä, esimerkiksi siten, että vaihtoehtoiset tilaisuudet järjestetään fyysisesti erillään. Erityisesti koulun työpäivään sijoittuvia uskonnollisia tilaisuuksia ja toimituksia sekä niille vaihtoehtoisia toimintaa harkittaessa tulee varmistua siitä, että niihin liittyvät käytännön järjestelyt voidaan toteuttaa siten, ettei oppilaiden yhdenvertainen kohtelu vaarannu ja ettei leimautumista aiheudu. Koululla ja esiopetuksen yksiköllä on vastuu kaikkien eri toimintoihin osallistuvien oppilaiden turvallisuudesta.

Opetuksen järjestäjä voi päätyä myös siihen, ettei koulun työsuunnitelmassa määriteltynä työaikana järjestetä uskonnollisia tilaisuuksia tai toimituksia. Koulu voi tehdä yhteistyötä paikallisten seurakuntien ja uskonnollisten yhdyskuntien kanssa. Koulu voi sopia, että oppilaille ja näiden huoltajille tiedotetaan mahdollisuudesta osallistua vapaa-aikana eri seurakuntien ja uskonnollisten yhdyskuntien järjestämiin tilaisuuksiin kuten joulu- ja kevätkirkkoon.

4. Yhteistyö huoltajien kanssa ja henkilötietojen käsittely

Perusopetuslain mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus.

Koska oppilaalla on huoltajan ilmoituksesta perustuslain 11 §:n 2 momentin nojalla mahdollisuus olla osallistumatta uskonnon harjoittamiseen, huoltajille toimitettavista tiedotteista on käytävä ilmi opetuksen yhteydessä järjestettävät uskonnolliset tilaisuudet ja toimitukset sekä niille vaihtoehtoinen toiminta. Koulun ja esiopetuksen yksikön on myös huolehdittava siitä, että tieto koulun uskonnollisista tilaisuuksista ja toimituksista sekä niille vaihtoehtoista toiminnasta saavuttaa huoltajat ja oppilaat riittävän ajoissa.

Oppilaan huoltaja ilmoittaa, osallistuuko oppilas uskonnollisiin tilaisuuksiin ja toimituksiin vai niille vaihtoehtoiseen toimintaan. Ilmoituksen voi tehdä kertaluonteisesti esimerkiksi esi- ja perusopetukseen ilmoittauduttaessa tai tarvittaessa tapauskohtaisesti. Ilmoituksen muodon päättää opetuksen järjestäjä. Ilmoituksen jälkeen esi- ja perusopetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että oppilaan osallistuminen uskonnolliseen tilaisuuteen tai toimitukseen taikka niille vaihtoehtoiseen toimintaan toteutuu huoltajan ilmoituksen mukaisena.

Ilmoitusten käsittelyssä opetuksen järjestäjän tulee huomioida henkilötietolaista (523/1999) ilmenevät henkilötietojen käsittelyä ohjaavat periaatteet. Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisun ([EOAK/1825/2016](#)) perusteella opetuksen järjestäjällä on oikeus käsitellä tilaisuuksiin ilmoittautumisiin liittyviä tietoja. Henkilötietojen käsittely tulee suunnitella etukäteen ja määritellä käsittelyn tarkoitus. Opetuksen järjestäjän tulee käsitellä henkilötietoja huolellisesti ja noudattaa hyvää tietojenkäsittelytapaa henkilötietolain 5 §:ssä säädetyllä tavalla. Tarkempaa ohjeistusta henkilötietojen käsittelystä on saatavilla tietosuojavaltuutetun toimiston sivuilta (www.tietosuoja.fi).

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heinonen

Lakimies

Sanna Haanpää

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Opetushallituksen asianhallintajärjestelmässä.